BEVORDERING FINANCIËLE STABILITEIT VEREIST EXTRA INZET

Voordracht door dr. A.R. Caram, president van de Centrale Bank van Aruba, tijdens de persconferentie naar aanleiding van de publicatie van het verslag van de Bank over het jaar 2003, Oranjestad, 10 juni 2004.

Dames en heren,

Vandaag presenteer ik voor de laatste maal het jaarverslag van de Bank. Het verheugt mij dat ik bij deze gelegenheid kan bevestigen dat de economie van Aruba de recessie te boven is gekomen. In de loop van 2003 is een opleving van de algemene bedrijvigheid ingetreden, nadat het productievolume gedurende de twee voorgaande jaren naar schatting in totaal met ruim 3 procent is gekrompen. Het reële binnenlands product is met ongeveer 1,5 procent gestegen, terwijl gedurende de eerste helft van 2004 deze stijging zich in versneld tempo heeft voortgezet. Het herstel is vooral teweeggebracht doordat de consumptieve bestedingen vorige recordniveau's andermaal hebben overschreden. Voorts hebben ondernemers het vertrouwen in de toekomst herwonnen, mede door opklaring van het externe klimaat. Er wordt geïnvesteerd om de weer groeiende stroom van toeristen op gepaste wijze te kunnen opvangen. De uitvoering van publieke projecten onder meer in het kader van het Fondo Desaroyo Aruba is langzaam maar zeker op gang gekomen.

Met het ontluikende herstel zijn ook de risico's van een eventuele terugslag in de economische ontwikkeling vergroot. Zo heeft de investeringsactiviteit met name in de bouwsector geleid tot een zekere schaarste aan gekwalificeerde arbeidskrachten en bijgedragen tot versnelling van het inflatietempo. Een en ander is indicatief voor het risico van oververhitting van de economie. Verder heeft de vergroting van het reeds dominante aandeel van de Verenigde Staten in het toerisme de afhankelijkheid van de conjuncturele situatie in dat land en van wisselingen in het geopolitieke sentiment versterkt. Gegeven de kwetsbaarheid van de economie van Aruba voor bedoelde externe factoren is het zorgelijk dat ook de risico's, die in de financiële sfeer tot uitdrukking komen, zijn toegenomen. Veelzeggend is dat de betalingsbalans gedurende de afgelopen twee jaar is verzwakt: het tekort op de lopende rekening van de niet-oliesectoren is sprongsgewijs gestegen tot bijna 9 procent van het binnenlands product in 2003. Dit laatste is goeddeels veroorzaakt doordat de importbetalingen zijn opgestuwd door de uitbundige groei van de binnenlandse bestedingen, terwijl de toename van het aantal toeristen nog niet heeft geleid tot noemenswaardig grotere exportopbrengsten.

Het tekort op de lopende rekening is in 2002 gecompenseerd door de ontvangst van buitenlandse commerciële leningen met name door de overheid. De instroom van deviezen heeft echter bijgedragen tot een overmatige toename van de geldhoeveelheid en tot vergroting van de externe schuld. In 2003 is daarentegen de kapitaalimport ontoereikend geweest om het lopende tekort te dekken. Bijgevolg is de officiële reserve met 9 procent verminderd. Aldus is duidelijk zichtbaar geworden dat er met betrekking tot de externe positie van Aruba een niet vol te houden situatie is ontstaan, die een neerwaartse druk uitoefent op de binnenlandse productie, alsmede ernstige risico's voor

voortzetting van het economisch herstel en voor waarborging van de financiële stabiliteit met zich brengt. Ofschoon de officiële reserve zich nog rond een redelijk niveau beweegt, kan de conclusie niet anders zijn dan dat extra maatregelen moeten worden genomen om de structurele verzwakking van de betalingsbalans om te buigen.

Tegen de bovengeschetste achtergrond heeft de Bank besloten haar monetaire beleid te verstrakken. Teneinde bij te dragen tot intoming van de binnenlandse consumptie, is bepaald dat de commerciële banken in 2004 de stijging van hun gezamenlijke kredietverlening dienen te halveren tot 6 procent om deze weer in de pas te doen lopen met het lange termijn groeipotentieel van de economie, rekening houdend met de geïmporteerde inflatie. In de voorgaande twee jaar is daarvan geen sprake geweest en is een scheve verhouding ontstaan tussen de geldcirculatie en de beschikbare goederenstroom. Hier ligt het kernprobleem waarmee Aruba momenteel wordt geconfronteerd. Om aan de onderliggende oorzaken van dit probleem het hoofd te bieden kan niet worden toegestaan dat de kredietverlening in hetzelfde tempo blijft groeien. Daarom is thans bepaald dat de banken die verantwoordelijk zijn voor een overschrijding van de kredietnorm een boete dienen te betalen die de te behalen extra winst afroomt.

De kredietverlening, die goeddeels op de consumptie van geïmporteerde goederen is gericht, trekt een zware wissel op de officiële reserve. Bovendien leidt zij tot een hogere inflatie. Dat dit effect niet mag worden onderschat blijkt onder meer uit een recente studie van de Bank, welke aangeeft dat gedurende de periode 1997 – 2003 de stijging van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie vooral is veroorzaakt door binnenlandse factoren, waaronder met name de meergenoemde met de kredietverlening samenhangende groei van de geldhoeveelheid, alsmede onder meer het sterker oplopen van de productiekosten dan de toename van de productiviteit en het verhogen van bepaalde invoerrechten en accijnzen. Een en ander bergt het risico in zich van aantasting van de internationale concurrentiepositie van Aruba.

De risico's verbonden aan de kredietverlening doen zich ook gevoelen op micro-economisch niveau. Met het oog hierop is aan de commerciële banken gevraagd de kwaliteit van de kredietportefeuilles strikter te bewaken, de interne controle te versterken en de periodieke rapportages uit te breiden, in het bijzonder met betrekking tot de diverse risicogebieden. Er is inmiddels voor banken een prudentieel toezichtskader gecreëerd, dat in overeenstemming is met de door diverse internationale organisaties ontwikkelde standaarden. Hierbinnen mogen zij naar eigen inzicht vrijelijk functioneren. Om dit mogelijk te maken mag de regulering niet zo ver worden doorgevoerd dat zij de heilzame werking van het marktmechanisme frustreert en afbreuk doet aan het principe dat de leiding van een kredietinstelling steeds verantwoordelijk blijft voor de bedrijfsresultaten. Het toezicht biedt bijgevolg geen garantie tegen het ontstaan van problemen. Vanuit deze filosofie bezien moet worden gesteld dat de van bepaalde zijde geuite kritiek op de rol van de Bank bij de overname van Interbank de achterliggende bedoeling van het toezicht verkeerd inschat.

Een andere misvatting die kennelijk in bepaalde kringen heerst, is dat de als gevolg van de buitensporige geldcreatie bij de banken neergeslagen overliquiditeit gebruikt zou kunnen worden voor een nog verdere uitbreiding van de kredietverlening. De Bank deelt

deze opvatting niet gelet op de aangeduide schaduwzijden die daaraan kleven. Voorts is zij van oordeel dat momenteel terughoudendheid dient te worden betracht bij het afgeven van deviezenvergunningen om in het buitenland te beleggen. Op deze wijze wordt voorkomen dat de officiële reserve verder afbrokkelt en bijgevolg het vertrouwen van het publiek in de vaste koppeling van de koers van de florin aan de Amerikaanse dollar wordt aangetast.

Waarborging van de valutakoppeling is nu juist de hoeksteen van het Arubaanse monetaire beleid. Hierdoor kunnen de economische subjecten erop vertrouwen dat importen van goederen en diensten luidende in dollars, die bijna 90 procent van de totale betalingen aan het buitenland uitmaken, tegen een voorspelbaar bedrag zullen worden afgerekend. Aldus beperkt de koppeling de inflatie en beschermt zij de koopkracht van de florin. Voor oplossing van de problematiek van de overliquiditeit is derhalve wegneming van de achterliggende oorzaak daarvan vereist. Deze oorzaak is de te snelle groei van de geldhoeveelheid, die op haar beurt het gevolg is van de kredietverlening, de kapitaalimporten en het financieringstekort van de overheid. Het verminderen van de geldschepping is des te noodzakelijker, aangezien de Bank nog niet beschikt over een instrumentarium om de gevolgen daarvan op een marktconforme en bedrijfseconomisch verantwoorde wijze te compenseren.

Het voorzichtigere monetair beleid kan slechts succesvol zijn indien ondersteund door een navenant budgettair beleid. Het bevorderen van financiële stabiliteit vereist het simultaan afkondigen van een harmonisch samenstel van beleidsmaatregelen. Er zijn inmiddels enkele bemoedigende acties ondernomen om de kwetsbare positie van de overheidsfinanciën wat op te vijzelen. Hierdoor, maar vooral ook door incidentele factoren, is het financieringstekort in 2003 verminderd. Het kernprobleem, te weten de excessieve overheidsconsumptie, is evenwel blijven bestaan. Op kasbasis zijn de betreffende uitgaven in 2003 naar schatting met nog eens 3 procent gestegen ten opzichte van het recordniveau van het voorgaande jaar. Dit is het gevolg van het feit dat nog steeds niet is overgegaan tot uitvoering van de herhaalde aanbevelingen van de Bank om de nominale loonsom gedurende enige jaren te stabiliseren en de ten laste van de begroting komende bijdragen aan het ambtenarenpensioenfonds en aan de algemene ziektekostenverzekering fors te verminderen.

De drie zojuist genoemde bestedingscategorieën drukken loodzwaar op de begroting. Indicatief is dat hun waarde overeenkomt met 88 procent van de belastinginkomsten. In strijd met de beginselen van een gezond financieringsbeleid is een deel van de verkregen leningsopbrengsten gebruikt voor het betalen van deze consumptief geaarde uitgaven. De problemen worden hierdoor niet opgelost. Ook blijven er te weinig financiële middelen over voor het wegwerken van de knelpunten in de infrastructuur die de economische ontwikkeling belemmeren en voor de vorming van besparingen om aan toekomstige schuldverplichtingen te voldoen en om de kwetsbaarheid voor externe schokken te verminderen.

Het heeft geen zin de problematiek rond de overheidsconsumptie nog langer voor zich uit te schuiven, te meer omdat bij direct ingrijpen de saneringspijn naar dezerzijds oordeel nog wel zal meevallen. Het gaat in deze goeddeels slechts om versobering van te ruimhartige regelingen. Vaststaat dat de bestaande regelingen hoe dan ook

onhoudbaar zijn en er op den duur niet valt te ontkomen aan het nemen van de vereiste maatregelen. Immers, met het toenemen van de schuldenlast wordt het moeilijker leningen tegen aantrekkelijke voorwaarden op te nemen, terwijl bij ongewijzigd beleid de budgettaire situatie grotere negatieve effecten zal hebben op de monetaire verhoudingen en op de externe positie van Aruba. Hoe langer oplossing van de problemen uitblijft, hoe pijnlijker het wordt om later resultaat te boeken.

Er zijn extra inspanningen vereist teneinde te voorkomen dat als uitvloeisel van het budgettaire probleem de monetaire onevenwichtigheden toenemen en dat op haar beurt de monetaire situatie leidt tot verdere verzwakking van de betalingsbalans. De aanbevelingen van de Bank gericht op beheersing van de consumptieve bestedingen zijn derhalve onverminderd en wellicht zelfs in sterkere mate actueel; deze moeten nu eindelijk zonder verder uitstel volledig worden uitgevoerd. Visie, moed en discipline zijn hiervoor nodig.

Indien geen actie wordt ondernomen om de financiële onevenwichtigheden weg te nemen, bestaat het risico dat het op gang komende herstel in de reële sfeer wordt verstoord. Er zal in dat geval een unieke kans worden gemist om de economie en het particuliere initiatief verder te stimuleren, de exportvooruitzichten te verbeteren, de productiestructuur te diversificeren, de overheidsschuld beheersbaar te maken en de financiële stabiliteit te bevorderen. Bij een beleid als hier bedoeld en als er geen nieuwe geopolitieke spanningen optreden, is versnelling van de groei van het productievolume tot circa 3 procent in 2004 haalbaar. De toekomst ziet er dan weer zonnig uit voor Aruba.

Teneinde richting te geven aan de ontwikkeling op langere termijn is het voorts gewenst een moderne ontwikkelingsstrategie te formuleren. Het is verheugend dat de regering op advies van de Bank eindelijk heeft besloten hierbij de Wereldbank in te schakelen, die over ruime ervaring op dit terrein beschikt. In het kader van deze nieuwe strategie dient door dialoog consensus te worden bereikt over de doelstellingen van en de te hanteren instrumenten voor het te voeren ontwikkelingsbeleid. Dit vereist intensivering van de doorgaans vruchtbare samenwerking tussen de overheid en de private sector, één van de sterkste punten van Aruba.

Elke geleding van de gemeenschap moet zorgdragen voor de concrete invulling van haar eigen verantwoordelijkheid en specifieke rol. Van de overheid mag worden verwacht dat zij vastberaden en standvastig een deugdelijk en transparant beleid voert gericht op het bevorderen van het algemeen belang, mede op basis van betrouwbaar, volledig en tijdig gepubliceerd statistisch materiaal. Ondernemers moeten meer innovatieve projecten ter hand nemen. De vakbonden dienen steun te geven aan het streven de loonkosten te beteugelen en de productiviteit te verhogen om investeringen economisch haalbaar te maken.

Op grond van haar wettelijke taakopdracht ondersteunt de Bank de aan de gang zijnde ontwikkelingsprocessen door het bevorderen van de financiële stabiliteit. Daartoe geeft zij prioriteit aan het verbeteren van het betalingssysteem, het bewaken van de koopkracht van het geld, het verhogen van de soliditeit en integriteit van het financieel stelsel en het waarborgen van het algemene vertrouwen in de economie. Bij de

uitvoering van haar taken houdt de Bank zich strict aan de relevante internationale standaarden voor het centrale bankbedrijf en aan de regels voor goed ondernemingsbestuur. Zij streeft ernaar financieel krachtig, operationeel goed uitgerust, transparant en geloofwaardig te blijven.

Met deze woorden neem ik thans afscheid van u als president van de Bank. Met genoegen heb ik gewerkt aan het vormen van haar visie en het realiseren van haar missie. Hierbij heb ik voortgebouwd op de door mijn voorgangers ontwikkelde beleidsfilosofie om als een dynamische, autonome instelling binnen de publieke sector te opereren. Het is een vruchtbare en enerverende periode geweest. Ik ben erkentelijk aan degenen die mij bij de taakuitoefening hebben gesteund, ook in moeilijke tijden die nu eenmaal een onvermijdelijk deel van de dagelijkse realiteit zijn. Dit geldt uiteraard in het bijzonder voor het personeel van de Bank dat steeds met bezieling met mij heeft samengewerkt. Ik laat met voldoening een instelling achter die zich heeft ontwikkeld tot een waardige hoedster van de financiële stabiliteit in het belang van het welzijn van de bevolking van Aruba. Moge het goed gaan met u.

Ik dank u voor uw aandacht.